סד: שני שעירי פרק שישי יומא

ואם היה השני מובחר ממנו יביאנו אמר רבא דיקא מתניתין כוותיה דרב וברייתא כוותיה דר' יוחנן מתניתין כוותיה דרב דקתני אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואידך כדקאי קאי ברייתא כוותיה דר' יוחנן דקתני שני איני יודע אם שני שבזוג ראשון אם שני שבזוג שני כשהוא אומר [ו]יעמד חי ולא שחבירו מת מאי משמע יעמד חי ולא שכבר עמד תנן ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם בשלמא לרבי יוחנן דאמר בעלי חיים נדחין משום הכי ימות המשתלח אלא לרב דאמר בעלי חיים אינן נדחין אמאי ימות המשתלח אמר לך רב אליבא דרבי יהודה לא קא אמינא כי אמינא אליבא דרבנן בשלמא לרב בהא פליגי רבי יהודה ורבנן אלא לר' יוחנן במאי פליגי אמר רבא הא אמרינן דייקא מתני' כוותיה דרב תנן שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד כי האי גוונא מתה בשלמא לרבי יוחנן כדרבי אבא אמר רב דאמר [א]רבי אבא אמר רב

הכל

יתקיים תחתיו. אינו נותן תמורה אלא לזה שמת אבל לחי אינו נותן תמורה להפסל הוא ולבא זה תחתיו: **כדקאי קאי.** בקדושתיה ולא אמרינן ידחה: **שני איני יודע וכו'.** אמתני' קאי שני שעליו ירעה איני יודע וכו': הכי גרסינן **ולא שחבירו מת.** ולא זה שמת חבירו: **יעמד חי ולא שכבר עמד.** ונדחה על ידי מיתת חבירו ועכשיו הוא בא לחזור ולעמוד יעמד חי עמידה אחת ולא שתי עמידות: **ימות המשתלח.** אלמא בעלי חיים נדחין: **כי קאמר אליבא דרבנן.** מדקאמר ר' יהודה ועוד לאשמועינן דבעלי חיים נדחין * מכלל דשמעינהו לרבנן דאמרי שני שבזוג ראשון קרב דבעלי חיים אין נדחין ושני שבזוג שני ירעה שאין חטאת צבור מתה ואתא לאיפלוגי עלייהו בתרתי דקא אמריתו אין חטאת צבור מתה אני אומר תמות ועוד לא בזה שאמרתם עליו ירעה אני אומר ימות אלא הוא יקרב ושני שבזוג ראשון ימות: **בשלמא לרב בהא פליגי רבי יהודה ורבנן.** בהאי ועוד דסיפא: **אלא לרבי יוחנן.** דאמר רבנן נמי בשני שבזוג ראשון אמרו ירעה במאי פליג ר' יהודה עלייהו בהך סיפא דקתני ועוד: **בשלמא לר' יוחנן.** דאמר ירעה דמתניתין אשני שבזוג ראשון קאמר משכחת לה דאילו דיחיד כי האי גוונא תמות משום חטאת שכפרו בעליה: **כדרבי אבא.** דאמר במסכת תמורה (דף כג.) גבי פלוגתא דרבי ורבנן שנחלקו במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות דקאמר ר' מתכפר באחת מהן והשניה תמות וחכמים אומרים אין חטאת שכפרו בעליה מתה אלא שנמצאת לאחר שכפרו הבעלים אבל נמצא קודם כפרה ולאחר הפרשה רועה ואמר ר' אבא עליה הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה דהיינו שניה שהופרש אחרון אבודה מתה שכן נאמרה הלכה למשה מסיני חטאת שאבדה ונתכפרו בעליה באחרת הראשונה מתה לא נחלקו אלא שנתכפר בראשונה והשניה עומדת ובהא פליגי רבי סבר מפריש לצורך תשלומי אבוד כאבוד דמי ורבנן סברי לאו כאבוד דמי וגבי מתניתין דהכא בשלמא לר' יוחנן דאמר שני שבזוג ראשון קתני מתניתין ירעה היינו דיהיב טעמא משום דאין חטאת צבור מתה הא דיחיד תמות דהוה ליה נתכפר בשאינה אבודה והדחויה קיימת והכל מודים שמתה:

אלא

ואם היה שני מובחר ממנו יביאנו. ובמתניתין נמי נימא הכי אי נמי שמא לא שייך הא מילתא אלא בגבולין או בנעשים בעזרה אבל בשעיר המשתלח ובשעיר הפנימי הנשרף חוץ לשלש מחנות אפילו אם היה שני מובחר ממנו מלוה בראשון:

יעמד חי ולא שחבירו מת. לעיל כי קאמר דטעמא דרבי יוחנן משום דכתיב בהם לא הוה מצי למימר דטעמא משום דכתיב יעמד חי ולא שכבר עמד ואע"ג דלא ידע לברייתא מכל מקום טעמא דידיה מהאי קרא ובשאר קרבנות מודה לדרב דילפינן ממום עובר דהא אפילו בשאר קרבנות פליג עליה דרב דסבירא ליה בעלי חיים נדחין ואפילו דיחוי מעיקרו הוי דיחוי כההיא דבהמה של שני שותפין וצריך לומר דתניא כוותיה דרבי יוחנן ולא מטעמיה דטעמא דר' יוחנן מבהם כדלעיל דסבירא ליה בעלי חיים נדחין והאי תנא סבר אין דיחוי אלא בשחוטין דיליף מבעל מום עובר כרב בשאר קרבנות לבד מהכא דגלי קרא יעמד חי:

ברייתא כוותיה דרבי יוחנן. תימה לי הא איכא נמי מתניתין דדייקא כרבי יוחנן ועדיפא מיניה דאפילו דיחוי מעיקרו הוי דיחוי בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) תנן המפריש נקבה לפסחו תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה שלמים ואמרינן עלה בגמרא [ג]שמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחין ושמע מינה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי וכו' ויש לומר דלא דמי דהתם הוי דחייה גמורה דלעולם נקבה לא חזיא לקרבן שהופרשה לשמו דהיינו פסח ובהא נמי מיתרצא מה שמקשים גבי בהמה של שני שותפין [ג]ומאי קא משמע לן ר' יוחנן מתניתין היא ההיא דהמפריש נקבה לפסחו ואע"ג דאיכא למימר דתמורה כיוצא בה אתא לאשמועינן דלא שמעינן ממתניתין מכל מקום הש"ס דדייק ממילתיה דרבי יוחנן שמע מינה תלת לידוק ממתניתין ומאי איצטריך למידק ממילתיה דרבי יוחנן אלא יש לומר אי ממתניתין הוה אמינא שאני התם דלא חזיא לעולם לפסח שהופרשה לשמו ולהכי הוי' דחויה לעולם אפילו למותר פסח דהוי שלמים לא תיקרב היא גופה אלא דמיה[ד]:

האמר רבא דיקא מתניתין כוותיה דרב. תימה לי מאי קאמר דיקא כוותיה דרב אדרבה תיקשי מינה לרבי יוחנן דלא מיתוקמא כלל אליביה וכמאי טעה מעיקרא דקאמר בשלמא לרבי יוחנן הא לא מיתוקם כלל ועוד אמר רבי יהודה אליביה ועוד דלאיכא דאמרי דבסמוך מסיק לרבי יוחנן בקשיא וללישנא קמא לא מסיק קשיא ונראה לי דמעיקרא דקאמר בשלמא לרבי יוחנן לא אסיק אדעתיה דתיקשי ליה ועוד אמר רבי יהודה דאיכא לפרושי דבתרתי פליגי מעיקרא פליג דקאמר תנא קמא ירעה אמר איהו ימות והדר קאמר ועוד אמר ר' יהודה כו' דשמעי' לת"ק דקאמר אם של עזאזל מת וכו' והשני ירעה אלמא דאיירי שמת של עזאזל קודם שנשחט של שם ואיכא למימר דאיירי כגון שמת קודם וידוי וטעמא דמת קודם וידוי הא מת לאחר וידוי אין צריך להביא שנים אחרים ולהגריל דס"ל נהא כרבי שמעון דאמר לעיל פרק טרף בקלפי (דף מ.:) עד מתי זקוק להיות חי עד כפרת דברים והא אתא רבי יהודה נמי לפלוגי אם מת המשתלח ישפך הדם ומביא שנים אחרים ואתא לאשמועינן דבכפרת דמים תלוי הדבר ורבי יהודה לטעמיה דאמר לעיל עד מתי זקוק להיות חי עד שעת מתן דמו של חבירו ואין הדבר תלוי בוידוי כלל דאפילו אם הקדים וידוי שעיר המשתלח למתן דם שעיר הפנימי ומת המשתלח ישפך הדם והשתא ניחא הא דקתני ועוד ומכל מקום הדר קאמר דיקא מתניתין כוותיה דרב דלא ניחא ליה לפרושי ועוד כדפרישית משום דלישנא דמתניתין לא משמע ליה הכי דלאתא לאשמועינן הא ומשום דאיכא למימר הכי ואיכא למימר כדמעיקרא כדקא סלקא דעתך דמקשה לא מסיק קשיא אבל לאיכא דאמרי דלא קאמר מעיקרא בשלמא לרבי יוחנן אלא פריך מיד לרבי יוחנן דלא משמע ליה כלל לפרושי הועוד כדפרישי' וללישנא קמא לדברי המקשה דקאמר בשלמא לרבי יוחנן להכי מסיק קשיא:

הכל

רבינו חננאל

אמר רבא דייקא מתניתין כרב, דקתני אם של שם מת זה שעלה לשם יתקיים תחתיו, ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו. ולא קתני וחבירו יקרב, ש"מ דאידך כדקאי קאי. ודייקא מתניתא כר' יוחנן דקתני השיני ירעה, איני יודע אי שיני שבזוג ראשון אי שיני שבזוג שני. כשהוא אומר יעמד חי ולא משכבר עמד, מכלל משכבר עמד נדחה. ואקשינן על רב תנן ר' יהודה אומר נשפך הדם כו'. כלומר נשפך דם השעיר הנעשה בפנים קודם שיזה ממנו. ימות המשתלח שכבר נדחה מאחר [ש]נשפך דם חבירו ויביא שנים אחרים ויגריל. ודחי רב ואמר אליבא דר' יהודה לא קאמינא, דר' יהודה ודאי אית ליה בעלי חיים נידחין. כי קאמינא לרבנן. וסלקא שמעתא כרבא דאמר דייקא מתניתין כוותיה דרב, והוא התנא קמא שחולק עליו ר' יהודה, תנא קמא סבר בעלי חיים אין נידחין ור' יהודה סבר נידחין. ואקשינן ממתני' דתנן שאין חטאת צבור מתה, הא דיחיד כי הא גוונא, כגון שהפריש ואבדה והפריש אחרת תחתיה והרי שתיהן עומדות מתה. הניחא לר' יוחנן דאמר שיני שבזוג שני קרב, נמצא השיני שבזוג (שני) [ראשון] מאחר שמת חבירו ונדחה כאילו הוא אבוד, וכיון שנתכפרו בשיני שבזוג שני, דין הוא שימות השיני שבזוג ראשון דהא נתכפרו בשאינה אבוד. מי שהיה אבוד ונמצא ימות, אלא קיימא לן שאין חטאת צבור מתה, הא דיחיד כי הא גוונא מתה, כר' אבא דאמר משמיה דרב

◆

תוס' ישנים

לא כתיב בעל מום הוה אמינא דפסיל ביה מומא דהא לא ידעינן במאי לאוקמי מחוסר זמן אלא בטומטום ומייתי על אחר דלאו כמחוסר זמן מתם הא אין הגורל קובע אלא כראוי לשם מלאמרן וי"ל כל כמה דלא חזינן דפסיל ביה מומא לא הוה מוקמי' ליה להך דרשא לטומטום ומייתי על אחר אלא מוקמינן ליה לדרשא אחריתי. מ"רל: דחייתו לצוק זו היא שחיטתו. ולא דמי לנוחר ומעקר שאין מצותו בכך והקשה ה"ר משה מפונטייזא זצ"ל על הא דפטר ר"ש במשנה (חולין דף פה:) השוחט עגלה ערופה ופריך בגמרא עגלה ערופה שחיטה ראויה היא דתנן נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר אלמא אינה נאסרת עד שעת העריפה א"כ כי שחיט לה שחיטה ראויה היא ומשני עגלה ערופה אינה משנה דודאי לא פטר לה ר"ש ואמאי לא לוקים לה נמי בעריפה גופה ועריפתה זו היא שחיטתה כדאמרינן הכא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו ולהכי פטר [ר"ש דלא חזיא לאכילה ורבנן מחייבי] שהעריפה שהיא כשחיטה ראויה אוסרת והשיב לו רבי יעקב דהא דקתני במשנה השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה משמע שהעגלה נמי כשחיטה ואין נראה לי דילמא אגב פרת חטאת ושור הנסקל תנא שחיטה דהא הכי נמי אמרינן בפ"ב דחולין (דף כט.) בגמרא רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה דסיפא דקתני רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה מיירי בקדשים והאי דלא קתני מליקתו איידי דקתני שחיטה בבהמה דסליק מינה והכי נמי התם איידי דסליק מפרת חטאת ושור הנסקל תנא נמי בעגלה ערופה השוחט אלא אומר רבי דפשיטא ליה בגמ' דלמא מיירי בעריפה א"כ לא היה צריך כלל למימר התם פטור דהא פשיטא שחיטה שאינה ראויה דלא לאפוקי מא"ד דחייב פשיטא כיון דשחיטה שאינה ראויה היא [ג] שמה שחיטה לית ליה וזה לא הוה צריך לשנות א"נ מאן דפטר שחיטה שאינה ראויה לא פ"ל כי היכי דדחייתו לצוק זו היא שחיטתו [גם עריפתה] זו היא שחיטתה. מ"ר. ול"ע: שני שבזוג שני ירעה. וה"ה דפליגי בשעיר המשתלח דרב סבר שני שבזוג ראשון ישתלח והאחר ירעה ור' יוחנן סבר איפכא: רב סבר בעלי חיים אין נדחין. הא דתנן נמי שהיה טמא (פסחים צו:) המפריש נקבה לפסחו תרעה דלדחוי הוא אתיא שפיר אפילו אליבא דרב והכא דהיינו משום דדחייה בידים וכן פי' רש"י שם בפסחים גבי מתני' דהפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה לפי שנראה ונדחה הוי נמי דחייה בידים כשנשחט האחד והניח את זה. מ"ר: מי דמי התם לא איתחזי כלל כו'. ולית רבי יוחנן מיהא ממאי לא יליף ממחוסר זמן ואע"ג דלא איתחזי כלל והוי דחוי מעיקרא הא רבי יוחנן אית ליה דהוה דחוי בפ"ק דקידושין (דף ז:) ובפרק בתרא דכריתות (דף כח.) ובפ' מי שהיה טמא (פסחים צח.) אמרינן נמי על המתנה ש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי וי"ל דר' יוחנן [illegible]

ובזבחים פרק התערובות מוכח נמי דלא ילפינן מינה תערובות רובע ונרבע דמאי שנא טפי יוצא ול וכן קשה לי אמרינן בפ' התערובות (זבחים עד.) דרב אמר טבעת של ע"ז שנתערבה באלף טבעות ונפלה אחת מהם לים הגדול הותרו כולן ס"ל כרבי אליעזר דאמר אם קרב ראשו של אחד מהם כו' התם נוהג הכתוב היה כללא ילפינן התם בברייתא רובע ונרבע ונראה לי דה"ם בעינייהו הוא דלא ניכרו הא ע"י תערובת לילו כדתנן רבי אליעזר אומר אם קרב ראשו של אחד מהם יקרבו כל הראשים כולן וחכמים אומרים אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהם ילא לבית השריפה ומדאמרינן בין לרבנן בין לר"א דהנהו דקרבו קרבו ולא ירדו שמעינן דאית להו הך דרשא אלא דלכתחילה אסרי מדרבנן דאי לית להו ה"ל למימר אפילו בדיעבד (אם נתערבו אחד באחד) יהוא"ל וכן נראה כי נתערב נמי אבר אחד של בעל מום כרוב איברים התמימים היה לנו לאסור בדיעבד אפילו אותם שעלו דירדי כיון דלא בטלי אי לאו משום דשריא תערובת מדאורייתא דהא (והשתא) הוא סובר דלא בטלי וסברא הוא כיון דאמרי רבנן דלא יבטלי משום דדרכו למנות לית לן למישרי ע"י ביטול ברוב בדיעבד משום דעלו אבל כי קילי טלי האי דשרי מן התורה בלא ביטול סברא הוא למישרי בדיעבד משום דעלו אפילו מדרבנן [אבל אם נתערבו אחד באחד] דלא הוי ביטול ברוב ירדו דבלאותן אין להקל אפילו בדיעבד כיון דמדרבנן לא בטלי והא דקאמר בההוא פירקא דזבחים ורבנן נמי כהם לא דרשי ולא בעי למימר דרבנן נמי אית להו הך דרשא אלא לכתחילה אסרי להקריב מדרבנן כי תנאי דמתני' משום דמשמע ליה דלא יקריבו רבנן מדאורייתא כמו דלא יקריבו לרובע ונרבע דרישא דבריי' דאפילו בדיעבד ירדו דאי בדיעבד לא ירדו היה ליה לפרושי בהדיא דדוקא לכתחילה דלא נטעי לפרושי לא יקריבו אפילו בדיעבד כי הכא דרובע ונרבע ולמאי דפרישית השתא אתי שפיר דלא שבקי אמוראי דהכא רבנן ופסיקא להו כרבי אליעזר ואתי נמי שפיר האי דמקיים הכא מלתייהו דרבנן אבל אי מדרבי אליעזר מייתי ראייה לא הוה לן להביא כאן רק דבריו [illegible]

מסורת הש"ס

א) תמורה כג., ב) [דף נה.], ג) [קידושין ז.], ד) יעי' תוס' זבחים יב: ד"ה ש"מ.

◆

תורה אור השלם

ו. והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יי לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: ויקרא טז י

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כי קאמר וכו' מכלל דשמעינהו לרבנן. כעין זה בב"ק דף כא ע"ב ברש"י ד"ה מחורת איכא כנייהו:

◆

תוס' ישנים (המשך)

לומר דאפילו דחוי מעיקרא ממעטי מדרשא דר' יוחנן דבסמוך למיעט רחמנא בם הוא שעבר מומם ילדו הא כל הדחויין הואיל ונדחו ידחו ואפילו היכא שלא נראה מעולם דומיא דבעל מום דאיכא נמי בהו שלא נראה מעולם כגון היומם במעי אמו או קודם שמונה והשתא ניחא דלא נקט הכא אלא טעמא דלא איתחזי כלל ולא הוצרך לטעמא דנראה ונדחה כדפרי' לעיל. מ"ר: **דיליף** מבעל מום עובר כו'. תימה לרבי יוחנן דלא יליף דבעלי חיים אין נדחין מבעל מום עובר ואית ליה דנדחין וא"כ אותו ואת בנו של קדשים אין ראוי לעולם כשנשחטו את אמו וכו' תימה הכי נמי והתנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) ומייתי לה בפרק אותו ואת בנו (חולין דף פא.) אותו ואת בנו ומחוסר זמן פטור ר"ש אומר כל הראוי לבוא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת ואומר רבי [ד] דהואיל דאית ליה לרבי יוחנן כל הדחויין שבתורה הואיל ונדחו ידחו והכי אפילו דחוי מעיקרא בכללם ומ"מ מחוסר זמן לא היו בכללם וכן בעל מום עובר שנראה ונדחה יכול לחזור ולראות אותו ואת בנו נמי לא ממעטינן דהוי בכלל מחוסר זמן והוי כמו בעל מום עובר. מ"ר: הא על ידי תערובות ילנו כדתנן ר' אליעזר אומר אם קרב הראש כו'. יש תימה דהכא משמע דטעמא דהך משנה מגוזרת הכתוב א"כ אפילו לא קרב ראשו של אחד מהן נמי [ועוד] אי מגוזרת הכתוב נפקא אית לן למימר דוקא תערובות בעלי מומין

הכל

[א] ע"כ שייך לדף סה ע"א. [ב] נ"ל לא שמה. [ג] עיין ש"י. [ד] נ"ל הכא דלית. [ה] נ"ל מיהו כולהו.